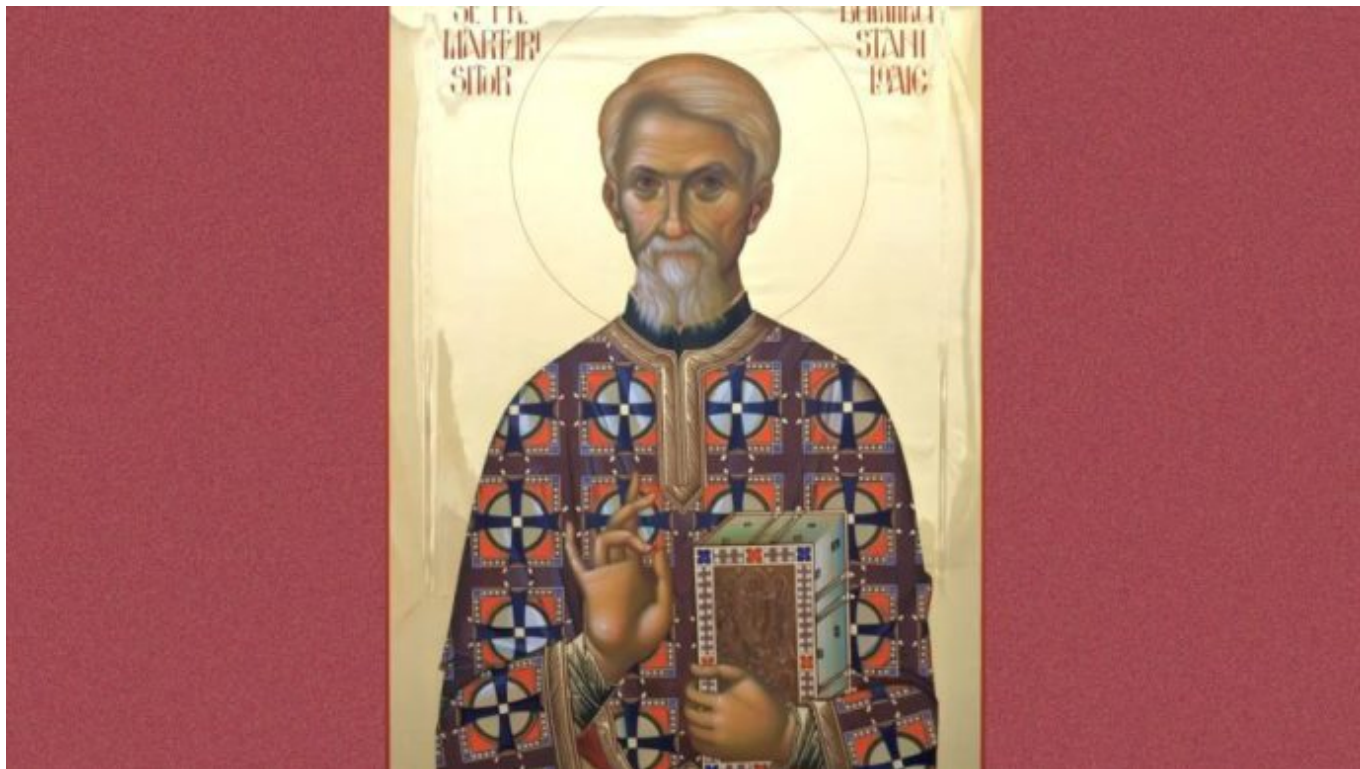

Άγιος Δημήτριος Στανιλοάε: Ολόκληρη η Ζωή είναι Μυστηριακή

/ [Γνώμες](#)

• Γράφει ο Δημήτρης Ιωάννου, Φιλόλογος - Συγγραφέας

Η αγιοκατάταξη του πατρός Δημητρίου Στανιλοάε υπήρξε ένα από τα πιο χαρμόсуνα γεγονότα των τελευταίων χρόνων. Τώρα πια τα κείμενα του μεγάλου θεολόγου μπορούν να θεωρούνται όχι απλά ως υψηλής, έστω, αξίας ακαδημαϊκά κείμενα, αλλά κυρίως ως προϊόντα αγιοπνευματικής χάρης και εμπειρίας. Το θέμα που θα μας απασχολήσει εδώ είναι ότι ολόκληρη η ζωή ενός χριστιανού είναι «μυστηριακή», ένα «μυστήριο». Ολόκληρη η ζωή είναι βουτηγμένη στη «χάρη» (αντίθετα π.χ. από τους ρωμαιοκαθολικούς, που πιστεύουν ότι αυτό που λέμε «χάρη» είναι κάτι διακριτό και ξένο προς την «φύση». Χάρη και φύση είναι δυο εντελώς διαφορετικές πραγματικότητες). Θα χρησιμοποιήσουμε προς τούτο την εργασία του αγίου Δημητρίου «Η Δημιουργία ως δώρο και τα Μυστήρια της Εκκλησίας» (στο έργο του «Η πορεία με το Σωτήρα Χριστό», Εκδ. Το Περιβόλι της Παναγίας, Θεσ/κη 1984, σ. 49-80), όπου και αναπτύσσει τις σχετικές απόψεις του.

Λοιπόν, ο π. Δημήτριος θεωρεί, αντίθετα εν πολλοίς από τη Δυτική θεολογία, ότι ολόκληρη η Δημιουργία είναι δώρο Θεού, άγιο «μυστήριο» με ευρύτερη έννοια. Αυτό ηχεί αρκετά παράδοξο. Πώς είναι δυνατόν να συμβαίνει κάτι τέτοιο, αφού ξέρουμε ότι άλλο είναι ο Κτίστης και άλλο η Κτίση; Λοιπόν -ας βοηθηθούμε και λίγο από την Φαινομενολογία- η Κτίση είναι ένα «έργο» του Θεού. Αυτό θα πει ότι δεν μπορεί να έχει μόνη της καμιά αυτάρκεια. Για παράδειγμα, το έργο ενός ανθρώπου καλλιτέχνη δεν μπορεί παρά να ερμηνευθεί ως έργο που αντικαθρεφτίζει την προσωπικότητα, τον χαρακτήρα, την «υπόσταση», θα λέγαμε με θεολογικούς όρους, του καλλιτέχνη. Δεν έχει «αυτάρκεια». Έτσι και η Δημιουργία, που συμπεριλαμβάνει βέβαια και τον άνθρωπο. Δεν στηρίζεται στον ίδιο της τον εαυτό, παρά είναι το «καλλιτέχνημα», το «έργο», του Θεού, και ό,τι φτιάχνει ο Θεός είναι άγιο- εκτός αν το ίδιο αυτονομηθεί και απομακρυνθεί από τον Δημιουργό του. Και τώρα τίθεται το ερώτημα; Σε ποια σχέση βρίσκεται η Δημιουργία ως μυστήριο με τα ειδικότερα «Μυστήρια» της Εκκλησίας;

Είπαμε ότι ολόκληρη η Δημιουργία δεν είναι απλώς «έργο», αλλά «δώρο» Θεού, δώρο προς τον άνθρωπο. Το δώρο, όπως γνωρίζουμε από την Φαινομενολογία, μας παραπέμπει κατευθείαν στον Δωρητή. Προς τα εκεί προσανατολιζόμαστε, αναζητώντας το Πρόσωπό του. Αυτός που εκτιμά το δώρο, εκτιμά απείρως περισσότερο τον Δωρητή και την αγάπη Του (σ. 52). Αλλά, μεταπτωτικά, ο άνθρωπος έχασε τη δυνατότητα να βλέπει τη Δημιουργία ως δώρο. Τι έπρεπε να γίνει;

Λοιπόν, η δύναμη του να βλέπουμε την αγάπη του Θεού μέσα από την Δημιουργία και να μένουμε στην αγάπη αυτή, δηλαδή στη σχέση με τον Θεό, αποκαταστάθηκε σε μας διά του Χριστού. Ο Χριστός είναι το κέντρο πάντων. Με την έννοια αυτή δεν υπάρχει μεταξύ Χριστού και Δημιουργίας κάποιος χωρισμός, κάποιο χάσμα -όπως στη Δυτική θεολογία-, αλλά ο Χριστός αποκαλύπτει ακριβώς ξανά, στον μεταπτωτικό κόσμο, τον χαρακτήρα της Δημιουργίας ως δώρου. Ο Κύριος κάνει την Δημιουργία πάλι «διάφανη» (δηλ. όχι είδωλο, αλλά μέσο διά του οποίου διαφαίνεται καθαρά ο Δωρητής).

Με αυτή την έννοια η φύση, συμπεριλαμβάνοντας και τα ανθρώπινα πρόσωπα, προσλαμβάνεται στην έννοια της «χάρης». Αυτό γίνεται γιατί η χάρη, ως αγάπη και δύναμη του Θεού, ακτινοβολεί πια παντού, καθώς ο Χριστός «συγκεφαλαίωσε», κατά την Ορθόδοξη Δογματική, ολόκληρη την Δημιουργία στον εαυτό Του. Με την Ενσάρκωση γίνεται πια πιο εμφανής και πιο έντονη η εκδήλωση της αγάπης και της δυνάμεως του Θεού, και γίνεται νοητή ξανά, όπως είπαμε, η Δημιουργία ως μέσο εκδηλώσεως αυτής ακριβώς της αγάπης (σ.53).

Πρέπει να δούμε από λίγο πιο κοντά τη σημασία της Ενσάρκωσης. Είναι ακριβώς ο Χριστός Αυτός που μας έδωσε ξανά τη συνειδητή όραση της αγάπης του Θεού μέσω της Δημιουργίας, και κατέστησε φανερή τη δύναμη του Θεού, η οποία ενεργεί δραστικά διά της Δημιουργίας μέσα μας με σκοπό την πνευματική μας πρόοδο. Η πλήρης λειτουργία της Δημιουργίας αποκαταστάθηκε για μας από τον Χριστό- με όλη την σημασία που έχει η λέξη «πλήρης». (σ. 54). Ο Χριστός τελικά απέβη το ύψιστο Δώρο του Θεού σ' εμάς- ο Χριστός είναι Δώρο. Κάτι τέτοιο αμυδρά μπορούμε να το καταλάβουμε αμυδρά μόνο με την βοήθεια της Φαινομενολογίας. Κάποιος άνθρωπος γίνεται «δώρο» για μας- αυτό φαινομενολογικά έχει κάποια σημασία στο να καταλάβουμε τι θέλει να πει ο άγιος Δημήτριος εδώ. Φυσικά, η Φιλοσοφία σκιερά μόνο συλλαμβάνει τη θεολογική αλήθεια. Μέσω της Ενσάρκωσης συνέβη και το εξής: οι απόγονοι του Αδάμ, όλοι οι άνθρωποι, είναι και αυτοί δώρα προς τους συνανθρώπους τους. Στο πρόσωπο του Χριστού μας φανερώνεται ο σκοπός για τον οποίο ήταν προορισμένος ο Αδάμ και ολόκληρη η φύση από αυτή ακόμη τη στιγμή Δημιουργίας.

Η ανθρώπινη φύση, περαιτέρω, αποβαίνει εν Χριστώ το έξοχο δώρο του Θεού, γιατί έχει ως Υπόσταση τον ίδιο τον Θεό-Λόγο. Με τον άνθρωπο-Χριστό ο ίδιος ο Υιός του Θεού προσφέρεται στους συνανθρώπους του, ως «βρώσις» και «πόσις». Και είναι η πρώτη φορά που ένα πρόσωπο μας δωρίζεται με μια συνεχή πληρότητα.

Ο Υιός του Θεού με το να γίνεται άνθρωπος, γίνεται το ανθρώπινο πρόσωπο που μας δωρίζεται με τρόπο συνεχή και αμετακίνητο μέσα σε μια ύψιστη οικειότητα. Όλοι όσοι πιστεύουν στον Χριστό ενδυναμώνονται και αισθάνονται τον Θεό διαφανή, όπως και την φύση που είναι δεμένη μαζί τους, και έτσι να κοινωνούν με τον Θεό.

Είδαμε ότι ολόκληρη η Δημιουργία είναι ένα «μυστήριο». Υπάρχουν όμως και τα ειδικότερα «Μυστήρια» της Εκκλησίας, όπως η Ευχαριστία, το Βάπτισμα, το Χρίσμα κ.λπ., τα οποία αποτελούν και τα μέσα με τα οποία μας μεταδίδεται η αιώνια ζωή του Θεού που δόθηκε στη διάθεσή μας εν Χριστώ. Τι είναι λοιπόν τα Μυστήρια, αν όλη η Δημιουργία είναι ένα μυστήριο; Εδώ χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή. Τα επιμέρους Μυστήρια είναι λοιπόν οι ειδικοί τρόποι του «ανοίγματος» του Χριστού προς εμάς και της κοινωνίας του με μας. Σε τι όμως χρειάζονται, ξαναρωτάμε, αφού είπαμε ότι η Δημιουργία ολόκληρη είναι ένα μυστήριο του Θεού προς εμάς;

Η Δημιουργία λοιπόν καθαυτή δεν μπορεί να μας μεταδώσει την αιώνια ζωή του Θεού από τότε που την χάσαμε με την πτώση• έγινε, όπως είπαμε, αδιαφανής. Η Δημιουργία έχασε τη δύναμη για την κοινωνία με τον Θεό μέσω αυτής, από τότε που πήρε τη σημερινή «σκληρυμένη» μορφή. Θα λέγαμε ότι, φαινομενολογικά, είναι πια το έργο ενός καλλιτέχνη, το οποίο ξεθώριασε εντελώς και αλλοιώθηκε από τους αιώνες. Γι' αυτό ο Θεός ενανθρώπησε, ώστε Αυτός ο ίδιος, η πηγή της ατέλειωτης ζωής, να γίνει συγχρόνως και το μέσο για την μετάδοση αυτής της ζωής. Αλλ' Αυτός, κατά τη διάρκεια της σημερινής μορφής της Δημιουργίας, που μετά την πτώση έγινε ελάχιστα διάφανη, δεν μας μεταδίδει αυτή τη ζωή μέσω της γενικής Δημιουργίας- έστω και αν φανερώθηκε στους χριστιανούς της, όπως είπαμε, ο χαρακτήρας της ως δώρου. Την θεία ζωή μας την μεταδίδει πια το σώμα Του που έγινε, κατά τρόπο ειδικό, κέντρο πύρινο του Αγίου Πνεύματος, με την ενσωμάτωσή του στην θεία Υπόσταση, και κατά τρόπο πλήρη, με την Ανάστασή Του (σ. 58).

Τα ειδικά Μυστήρια είναι λοιπόν τα μέσα που διάλεξε από την Δημιουργία ο Κύριος Ιησούς Χριστός και με τα οποία έρχονται σε μας οι ποταμοί της αιώνιας ζωής του αναστημένου σώματός Του. Το σώμα του Χριστού είναι η γέφυρα μεταξύ της φύσεως που δεν έγινε για μας εντελώς διαφανής και της θεϊκής υποστάσεως. Στα Έσχατα ολόκληρη η Δημιουργία θα ανυψωθεί στην ταυτόσημη κατάσταση με το αναστημένο σώμα του Χριστού (σ. 62).

Η Δημιουργία δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μυστήριο με ευρύτερη έννοια στην

πληρότητά του έξω από την κοινωνία με το Σώμα του Χριστού. Για αυτό οι χριστιανοί προοδεύουν πνευματικά και εξαγιάζονται μετέχοντας στα ειδικά άγια Μυστήρια και ειδικά στη Θείας Ευχαριστίας. Εδώ πρέπει να προσέξουμε μια λεπτομέρεια: η χάρη όλων των Μυστηρίων και η ίδια η Ευχαριστία έρχεται σε μας μόλις καταλάβουμε, εν Χριστώ, ότι ολόκληρη η Δημιουργία είναι ένα ευλογημένο δώρο στον άνθρωπο και τον ευχαριστήσουμε για αυτό.

Η ένταση της αγάπης, με την οποία δωρίζεται ο Χριστός στην Ευχαριστία και η οποία μεταβάλλει τον άρτο και τον οίνο στο σώμα Του, δεν παραμένει φυσικά χωρίς αποτέλεσμα πάνω στους ανθρώπους• αλλά τους κάνει να δωρίζονται και αυτοί με αγάπη ο ένας στον άλλο και συγχρόνως στον Θεό, πολύ περισσότερο από ό,τι προηγουμένως. Αγιαζόμαστε όμως όχι μόνο με τον άρτο και τον οίνο, αλλά και με το ύδωρ (αγιασμός), το έλαιο (ευχέλαιο) και με ό,τι άλλο προσφέρουμε στον Κύριό μας.

Ενωμένοι πια με τον Χριστό οι πιστοί στην Ευχαριστία με ένταση και πληρότητα, θα δωρηθούν και αυτοί μεταξύ τους με ένταση. Ανακαλύπτουν ξανά, κάνουν επίκαιρη και εκπληρώνουν με δύναμη τη φυσική κίνηση που είναι τοποθετημένη εντός τους από τον Θεό, του να γίνονται δηλαδή δώρα ο ένας για τον άλλο και περαιτέρω να χρησιμοποιούν όλα τα πράγματα ως δώρο στις μεταξύ τους σχέσεις (σ.65). Κατά τον τρόπο αυτό, η Ευχαριστία έχει ένα είδος επεκτάσεως και μυστικής επιδράσεως σε ολόκληρη τη ζωή των πιστών, καθώς από αυτήν απαρτίζεται ένα σώμα, που αποτελείται από μέλη ενωμένα με τον Χριστό και μεταξύ τους.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, δεν είναι δυνατόν να λεχθεί ότι η Ευχαριστία, ως τρόπος τέλειας κοινωνίας με τον Χριστό, με την αγάπη του Χριστού, παραμένει στην διάρκεια της ζωής των ανθρώπων ένα νησί περικυκλωμένο από έναν ωκεανό• αυτή είναι μόνο το πιο ψηλό βουνό σε ένα τοπίο από λόφους όλων των μεγεθών ή ένα φως ηλιακό πλαισιωμένο από φώτα αστέρων όλων των βαθμών – αυτά είναι όμως φώτα μόνο επειδή κοινωνούν, σαν μια εστία, από το φως της Ευχαριστίας (σ. 66). Δεν είναι στο πνεύμα της Ορθοδοξίας να κάνει μια καθαρή διάκριση μεταξύ της Ευχαριστίας και της χριστιανικής ζωής- σαν την Προτεσταντική αντίληψη. Η τελευταία συνίσταται, τουλάχιστον σε μερικές παραφυάδες των Προτεσταντών, στην αντίληψη ότι η καθημερινή ζωή είναι «κοσμική» και η επαφή με το ιερό έρχεται τη στιγμή που τελούν τις ιερές τους τελετουργίες.

Αντιθέτως, η Ορθοδοξία πιστεύει ότι όλη η ζωή αυτή έχει ευχαριστιακό και ιερό χαρακτήρα. Η Εκκλησία σχηματίζεται από ένα σώμα, που αποτελείται από πιστούς, στους οποίους, όπως είπαμε, δωρίζεται ο Χριστός κατά τρόπο πλήρη στην Ευχαριστία• αυτοί όμως με την δύναμη της δωρεάς του Χριστού, δωρίζονται διαρκώς μεταξύ τους και με τον Θεό σε μια κίνηση συνεχούς συγκλίσεως και ενοποιήσεως. Το Σώμα του Χριστού θεώνει όλη την ζωή του ανθρώπου και η χάρη παραμένει διαρκώς στους αγίους, καθώς έχουν μέσα τους παρόν συνεχώς το Άγιο

Πνεύμα. Με την έννοια αυτή η Εκκλησία είναι γεμάτη με Ευχαριστία, με το σώμα του Χριστού μέσα σε μια συνεχή δωρεά του εαυτού Του και επομένως βρίσκεται σε μια κίνηση ενοποιό των πιστών με τον Χριστό και με την δύναμή Του διαρκώς (σ. 67). Τρόπον τινά, μπορούμε να μιλάμε για Ευχαριστία μετά την Ευχαριστία όσον αφορά τους αγίους- φυσικά η μετοχή στο ιερό Μυστήριο οφείλει να είναι διαρκής, για να αναζωπυρώνεται η χάρη.

Επαναλαμβάνουμε μερικά πράγματα: για τους χριστιανούς θεολόγους της Δύσεως δεν υπάρχει χώρος για μια μετάβαση από τη σφαίρα της φύσεως στη σφαίρα του μυστηρίου, αλλά μεταξύ τους υπάρχει ένας σαφής διαχωρισμός. Για την ανατολική θεολογία, αντιθέτως, το γεγονός ότι οι πιστοί έγιναν μέλη του σώματος του Χριστού με το Βάπτισμα και με άλλες προηγούμενες κοινωνίες, δίνει σε αυτούς την δύναμη να προσφέρουν ολόκληρο τον εαυτό τους, ολόκληρο το είναι τους, όλη τη ζωή τους στον Χριστό. Για αυτό οι πιστοί ψάλλουν στην Λειτουργία: «Εαυτούς και αλλήλους και πάσαν την ζωήν ημών Χριστώ τω Θεώ παραθώμεθα».

Περνάμε τώρα σε ένα θέμα που πρέπει να προσέξουμε ιδιαίτερα. Είπαμε ότι ολόκληρη η ζωή των πιστών είναι πια αγία. Οι πιστοί έχουν ένα άνοιγμα αγάπης για τον Χριστό και μια διαρκή ενοίκησή Του σε αυτούς, κατά το μέτρο βέβαια της αγάπης τους• το γεγονός ότι για την εκκλησιαστική κοινότητα τα πάντα πια είναι ευλογημένα και ιερά, φαίνεται και από τον τρόπο που ο ιεουργός αντιμετωπίζει τα τίμια δώρα της Ευχαριστίας, τον άρτο και τον οίνο, πριν από την μεταβολή τους σε σώμα και αίμα Χριστού. Λοιπόν, τα προσφερόμενα από την Κοινότητα δώρα «μεταμορφώνονται» από τον Χριστό πριν ακόμη από την μεταβολή τους (σ. 69). Και αυτό γίνεται γιατί τα δώρα αυτά τα προσφέρει η Εκκλησία, το μυστικό σώμα του Χριστού, η κοινότητα αυτή που έχει αγιασθεί, όπως είπαμε, με το βάπτισμα και τις προηγούμενες ευχαριστίες. Αυτό φαίνεται άλλωστε και από την λειτουργική πρακτική, από την προετοιμασία αυτών των δώρων κατά την λεγόμενη «Προσκομιδή», που είναι μια σημαντική λειτουργική πράξη στην Ορθοδοξία. Από τότε, από την Προσκομιδή, τα τίμια δώρα δέχονται μια ευλογία και μαζί με τον Αμνό βγαίνουν μερίδες για αυτούς που ζητούν την βοήθεια του Θεού εξ αρχής, αμέσως δηλαδή με την μνημόνευση των ονομάτων τους. Αλλά ακόμη και στο ίδιο το πρόσφορο αποτυπώνεται σε σχήμα σταυρού τα αρχικά του Χριστού που νικά με το Σταυρό (ΙΣ ΧΣ ΝΙΚΑ), δείχνοντας ότι ο άρτος αυτός δωρίζεται στον Κύριο (σ. 71).

Παρόλο που σκοπός της Λειτουργίας είναι βέβαια να κοινωνήσει κανείς του σώματος και του αίματος του Χριστού, αν κανείς κωλύεται να μεταλάβει, πρέπει ωστόσο να παρευρεθεί στην Λειτουργία, γιατί ακόμη κι έτσι αγιάζεται και

προοδεύει στην πορεία του προς την ένωση με τον Χριστό. Υπάρχουν διάφορες βαθμίδες αγιασμού και ανεβαίνει κανείς προς τον Θεό προοδευτικά, επειδή, όπως λέγει ρητά ο Άγιος Δημήτριος, υπάρχουν πολλές ενδιάμεσες φάσεις ανάμεσα στη φυσική ύπαρξη και στην ευχαριστιακή ένωση με τον Χριστό. Αντίθετα, η δυτική χριστιανική σκέψη βλέπει σαν μοναδικό λόγο της συμμετοχής των πιστών στην Λειτουργία την Μετάληψη, αγνοώντας αυτές τις μεταβάσεις της κοινότητας μέσω προοδευτικών φάσεων, σε μια ένωση με τον Χριστό (σ. 72). Εδώ τολμώ να αναφέρω και κάτι που μου ανέφερε ο άγιος Γέροντάς μου μακαριστός Ιγνάτιος Καπνίσσης, ο οποίος μου έλεγε «μην λείπεις ποτέ από την Λειτουργία, έστω και αν δεν κοινωνήσει, γιατί μυστικά την ώρα της Ιερουργίας υπάρχει ένα άγιο Φως, που ενδυναμώνει τους πιστούς».

Τελειώνοντας, πρέπει να μιλήσουμε για την σημασία και όλων των ακολουθιών και ιερουργιών της Εκκλησίας, πλην της Ευχαριστίας και των λοιπών Μυστηρίων. Για παράδειγμα ο ιερέας, ραντίζοντας με το ύδωρ του αγιασμού μια οικία, αγιάζει το σπίτι και την οικογένεια, και περαιτέρω αναζωπυρώνει την χάρη που δόθηκε με το βάπτισμα και το χρίσμα. Αναζωπυρώνει φυσικά και το μυστήριο του γάμου. Όλες αυτές οι ευλογίες και οι αγιαστικές πράξεις φέρνουν στο φως τον χαρακτήρα όλων των πραγμάτων ως δώρων του Θεού: Ολόκληρη η χριστιανική ζωή είναι μυστηριακή.

Ο Άγιος Δημήτριος Στανιλοάε με όλα αυτά μας διδάσκει τον βαθύτερο πνεύμα της χριστιανικής ζωής, συνδυάζοντας το ευχαριστιακό με το φιλοκαλικό πνεύμα.\

Πηγή: pemptousia.gr